यावबेधेन गुरुः" । वामवेधश्च दूरनजन्मेति एवमत्रेति वक्ष्यमाणवचनाभ्यामेकार्थत्वाद्बोद्धव्यम् । "उपचयकरयुक्तः सव्यगः शुक्लपक्षे शुभमभिलषमाणः सौम्यमध्यस्थितोवा । सस्विवाशिष्टहयुक्तः कारकर्क्षेऽपि चेन्दुर्जयधनसुखदाता तत्प्रवृत्तान्यथा तु" । सव्यग उत्तरायणचारी । उपचयकरस्य पश्चाद्वर्ती वा अतएवोक्तम् । "भानां यथा सम्भवमुत्तरेण पश्चाद्ग्रहाणां यदि वा शशाङ्कः । शुभप्रदानां शुभदः प्रयाणे याम्येन यातोन शुभः शशाङ्कः । योयस्य दशमगृहगः स तस्य यश्चोभयति नियमेन । स्वर्क्षतुङ्गमूलत्रिकोणगाः कण्टकेषु यावन्त्यास्थिताः । जन्मकालवशगान्ते तु कारकाः कर्म्मगास्तु तेषां विशेषतः । सितपक्षादौ चन्द्रे शुभे शुभं पक्षमशुभमशुभे च । कृष्णे गोचरशुभदोन शुभः पक्षः शुभोऽतोऽन्यः" । भीमपराक्रमे । "शुक्लपक्षे प्रतिपदि चन्द्रे शिवे शिवं पक्षम् । कृष्णे प्रतिपदि ताराशुद्धौ शुभं विदुः पक्षम्" । सर्वोपवादस्तत्रैव

"मार्कण्डेय पुराणम् "द्रव्ये गेहेषु भृत्येषु सुहृत्तनयेषु च । भार्य्यायाञ्च गृहे दृष्टे भयं पुण्यवतां नृणाम् । आत्मन्यथाल्पपुण्यानां सर्वत्रैवातिपापिनाम् । न कुत्रापि ह्युपायानां नराणां जायते भयम्" ।

ग्रहगति स्त्री हृत० । ग्रहाणां प्रत्यहं भांशगमनभेदे । तत्र खगगति शब्दे २४१४ पृ० ग्रहगतिभेदास्तत् कारणादिकं च दर्शितम् । तत्र ग्रहाणां सायनदिनगतिमानं सि०शि० उक्तं तच्च खगोलशब्दे २४३२पृ० उक्तोऽयमपि विशेषोऽत्रोच्यते । तत्र ग्रहाणां दिनगतिसाधनं सि०शि० उक्तं यथा

"महीमितादहर्गणात् फलानि यानि तत्कलाः । भवन्ति मध्यमाः क्रमान्नभःसदां द्युभुक्तयः । समा गतिस्तु योजनैर्नभःसदां सदा भवेत् । कलादिकल्पनावशान्मृदुद्रुता च सा स्मृता" सि०शि० ।

"अत्रोपपत्तिस्त्वैगशिकेन । पूर्वं गतिर्योजनात्मिका ग्रहाणां तुल्यैवोक्ता । इदानीमतुल्या । सा कलादिकल्पनावशात् । इदानीमतुल्यत्वे कारणमाह" प्रमिता० "कक्षाः सर्वा अपि दिवियदां चक्रनिष्पाङ्कितास्ता हृत्ते लब्धो लघुनि महति स्युर्महत्यश्च लिप्ताः । तस्मादेते एगिजभृगुजादित्यभौमेज्यमन्दा मन्दाक्रान्ता इव शशधराद्भान्ति यान्तः क्रमेण" सि०शि० ।

"यतः सर्वा अपि कक्षाचक्रं २१६०० । लिप्ताभिरेवाङ्किताः अतो महति वृत्ते महत्यो लिप्ताः स्युः । लघुनि लब्धाः । तद्यथा चन्द्रकक्षा सर्वाधःस्था लघुः । तस्यामेका कला पञ्चदशभिर्योजनैर्भवति । शनेः कक्षा सर्वोपरिस्था सा महती । तस्यामेका कला योजनानां षड्भिः सहस्रैरेकसप्तत्योनै ५९२९ र्भवति । योजनं चतुःक्रोशमेव । अतश्चन्द्रात् सकाशादूर्ध्वोर्ध्वस्था बुधशुक्रादयः क्रमेण मन्दाक्रान्ता मन्दगतय इव भान्ति । मन्दाक्रान्तानन्दोऽपि स्वचितम्" प्रमिता० । स्फुटगतिमाह

"दिनान्तरस्पष्टखगान्तरं स्वाद् गतः स्फुटा तत्समयान्तराले । कोटी फलघ्नी मृदुकेन्द्रभुक्तिस्त्रिज्योद्धृता कर्किमृगादिकेन्द्रे । तया युतोना ग्रहमध्यभुक्तिस्तात्कालिकी केन्द्रपरिस्फुटा स्यात् । समीपतिष्यन्तसमीपचालनं विधोस्तु तत्कालजयैव युज्यते । सुदूरसंचालनमाद्यया यतः प्रतिक्षणं सा न समा महत्त्वतः" सि०शि० ।

अद्यतनश्वस्तनस्फुटग्रहयोरौदयिकयोर्दिनार्द्धजयोर्वा कालिकयोर्वा यदन्तरं कलादिकं सा स्फुटा गतिः । अद्यतनात् श्वस्तने न्यूने वक्रा गतिर्ज्ञेया । तत्समयान्तराल इति । तस्य कालस्य मध्यंजनया गत्या ग्रहस्थापयितुं युज्यत इति । इयं किल स्थूला गतिः । अथ सूक्ष्मा तात्कालिकी कथ्यते । तद्भगत्यूना चन्द्रगतिः । अन्येषां ग्रहाणां गृहगतिरेव केन्द्रगतिः । मृदुकेन्द्रकोटिफलं कृत्वा तेन केन्द्रगतिर्गुण्या त्रिज्यया भाज्या लब्धेन कर्क्यादिकेन्द्रे ग्रहगतिर्युक्ता कार्या । मृगादौ तु रहिता कार्या । एवं तात्कालिकी मन्दपरिस्फुटा स्यात् । तात्कालिकया भुक्त्या चन्द्रस्य विशिष्टं प्रयोजनम् तदाह । समीपतिष्यन्तसमीपचालनमिति । यत्कालिकश्चन्द्रस्तस्मात् कालाद्गतो वा गम्यो वा यदासन्नस्तिष्यन्तस्तदा तात्कालिकया गत्या तिथिसाधनं कर्तुं युज्यते । तथा समीपचालनं च । यदा तु दूरतरस्तिष्यन्तो दूरचालनं वा चन्द्रस्य तदाद्यया स्थूलया कर्तुं युज्यते स्थूलकालत्वात् । यतश्चन्द्रगतिर्महत्त्वात् प्रतिक्षणं समा न भवति । अतस्तदर्थमयं विशेषोऽभिहितः । अथ गतिफलवासना । अद्यतनश्वस्तनग्रहयोरन्तरं गतिः । अत एव ग्रहफलयोरन्तरं गतिफलं भवितुमर्हति । अथ तत्साधनम् । अद्यतनश्वस्तनकेन्द्रयोरन्तरं केन्द्रगतिः । भुजव्याकरणे यद्भोग्यखण्डं तेन सा गुण्या धरादिदर्क्षैः २२५ भाज्या । तत्र तावत् तात्कालिकभोग्यखण्ड-